

Historické základy environmentalizmu a environmentálneho práva (XV.)

„Z neba sa odtrhol Veľký had. A na Zem spadla jeho koža a kúsky jeho kostí... a strely zasahovali siroty a starcov, vdovcov a vdovy, ktorí ešte žili, hoci už nevládali žiť. A zasypalo ich na piesočnatom morskom brehu. Vtedy sa privalili strašné vlny. A spolu s Veľkým hadom spadlo na Zem nebo a zatopilo ju...“

(Chilam Balam v preklade Otta Heinricha Mucka)

Podľa tradícií rôznych národov „fyzický hriech amorálnych ľudí na environmente v prírode“ príroda/boh „očistil“ prevažne vodou a ohňom (tieto „božské čistiace prostriedky“, ktoré sú bez reklamy najznámejšie, najčistejšie a najúčinnnejšie dodnes, v určitých obdobiach v systéme „satani v satanoch proti satanovi“ zneužívali na očistu kacírov a čarodejníc). Išlo o „trest boží“, spravidla za neúctu k bohu/prírode, za nedodržiavanie božských/prírodných zákonov, za plytvanie prírodnými zdrojmi a nehospodárnosť, za stratu morálnych zábran a podľahnutie bohorovným ilúziám, za snahu prekonať v „božskosti“ (nie pobožnosti) bohov alebo ich zosmiešniť - ovládnuť prírodu, ktorej boli súčasťou - trvalým subsystémom.

V Škandinávii sa od konca doby bronzovej traduje sága *Trest zoslaný na Atlu - Atlakvith*. Iná sága *Príbeh Atly/Atlamal* tiež uvádza jej zničenie ohňom a vodou. Možno z nich vychádzal švédsky lekár a polyhistor Olaus Rudbeck (1630 - 1702) z Uppsaly v diele *Atlantica* (1702), v ktorom popisuje Fennoscandiu (Švédsko) osídlenú koncom 2. tisícročia prnl. aj Atlanťanmi migrujúcimi po zničení ich vlasti potopou. Pokladá ich za nositeľov novej kultúry v tejto oblasti, čomu nasvedčujú aj archeologické nálezy z 20. storočia.

Platón v dialógu *Kritiás* o Atlanťanoch uviedol: „Po mnoho pokolení, pokiaľ v nich pôsobila božská prirodzenosť, boli poslušní zákonom a správali sa priateľsky k rovnorodému božskému plemenu; zmýšľali spravodlivo a ušľachtilo, správajúc sa v osude každého i spoločne medzi sebou mierne a s rozumom. Preto všetko, okrem mravnej a telesnej dokonalosti, málo si cenili pozemské statky a ľahostajne, skôr ako bremeno, niesli množstvo svojho zlata i ostatného majetku. Neopájali sa rozmarnosťou, ani neupadali do chýb, strácajúc pre bohatstvo vládu nad sebou samými.“ Podľa Kritia v Atlantide dvakrát do roka zbierali úrodu, využívali neznáme plodiny (napríklad

Mozaika v kúpeľoch s Poseidónovou kvadrigou v Ostii (Taliansko)

z popisu sa dá určiť kokosovník), budovali zavlazovacie kanále, prístavy s množstvom lodí, využívali *orichalcum* (mosadz alebo zliatinu zlata a medi, ktorú Kelti nazvali *bath* alebo podľa keltského moreplavca Maelduna *findrine* a domorodci v Latinskej Amerike *tumbaga/tombak*). Riša bola rozdelená na 9 kráľovstiev podľa synov prvého kráľa Atlása a armáda podľa nich na 9 korpusov. Podľa gréckej báje tu bolo Poseidónovo kráľovstvo, v ktorom vládca morí a Diov brat **Poseidón** (syn Titána Krona a Veľkej bohyně - Matky Zeme Rhei, pomenovaný podľa predgréckeho výrazu *Posis Das* = Manžel Zeme, *Enosichthon* = Trasúci Zemou a *Hippios* = Pochádzajúci z koní; Etruskami ako **Nefthun** a Rimanmi ako **Neptum**) umiestnil svoje deti, Euenora/Evenora/Smelého a Leukippe/Bielu Kobylu s ich dcérou Kleitó. Mýty uvádzajú, že práve s ňou splodil budúceho kráľa kráľov **Atlása**, ktorý podľa obyvateľov západoafrického pobrežia po potope založil kráľovstvo v Mauretánii. Podľa iných bájí ide o spomenutého obra - syna Titána Íapeta a Ókeanovny Klymeny. Jeho dvojča - obor **Eumelos (Gadeiros)**, sa stal atlantským vládcom Iberie, pričom podľa neho pomenovali Gadeiru/Gades/dnešný Cádiz na Pyrenejskom polostrove. V staroveku boli preslávené, tak ako Diove olympijské hry v Olympii, aj Poseidónove isthmické hry konané na korintskej šiji Isthmos. Chránenými živočíchmi Pána oceánu Poseidóna (staršou obdobou sumerský EN.KUR = Pán oceánu; tiež ako titul Inkov) boli delfíny a obľúbenými kone zapriahnuté do štvorzáprahu (kvadrigy). Podobu delfínov malo aj jeho 50 služobníčok - Nereid, zachraňujúcich ľudí pred utopením. Veľký až 114 m dlhý a 40 m vysoký geoglyfický obraz **Bielej kobylky** (asi z obdobia 1400 - 600 prnl.) so sumerským spôsobom stvárnenia objektu údajne ako symbolu keltskej bohyně plodnosti Epona udržiavajú dodnes na svahu Doliny bieleho koňa/Vale of White Horse pri anglickom Uffingtone, neďaleko megalitickej mohly Wayland's Smithy (3700 - 3400 prnl.), dlhý 56,4 m a širokej 13,1 m. Ďalšie staršie i novšie obrazy bielych koní pochádzajú z Westbury - Bratton Castle vo (dĺžka 33 m a výška 55,5 m; obnovený v roku 1778), z Cherhillu - Oldbury Castle pri Avebury, z Pewsey, Tan Hill, Kilburn, Pistone Hill, Hackpen, Alton Barnes, Cleadon Hill, Ham Hill/Inkpen, Rockley, Litlington atď. (symbolické geoglyfy bielych koní vytvorili neskoršie napríklad aj v juhoafrickom Bloemfonteine, mexickom Ciudad Juárez, marockom Lourdanane, novozélandskom Waimate - 396 m na západovirgínskom White Horse Rock). Dopĺňuje ich 5 geoglyfov červených koní z Tysoe vo Warwickshire (prvý dlhý 86,8 m a vysoký 59,4 m). Pri kalifornskom Blythe tiež objavili obraz koňa (13 x 9 m), pričom sa predpokladalo, že Indiáni prvý raz videli koňov len so Španielmi na chrbte. Symbolom sa stal aj zlatý **trojzubec** - **harpúna** boha Poseidóna (dar obrov Kyklópov), ktorý údajne neznázorňuje zvisle vrhaný nástroj na lovenie rýb, ani zvázk kolmych Diových bleskov. Predstavuje vraj zďaleka nad hladinou oceánu viditeľné pyramidálne **trojvršie** Atlantidy prenesené do jej znaku (obdobne v znaku Slovenska od roku 1848 modré trojvršie Matra - Tatra - Fatra, v znaku Maďarska pôvodné zelené trojvršie, v znaku Slovinska trojvršie Triglavu, trojvršia v znakoch San Marina, Tadžikistanu, Kostariky, Trinidadu a Tobaga, ale aj maltského ostrova Gozo s megalitmi). Podľa niekto-

Poseidón (Archeologické múzeum v Aténach)

rých atlantológov značne pripomína tri vrchy azorských ostrovov - krajný Caldeira (1 043 m n. m.) na ostrove Faial, stredný Pico Alto (2 351 m n. m.) na ostrove Pico a tretí Santa Bárbara (1 021 m n. m.) na ostrove Terceira, ktoré pri nižšej hladine oceánu by spojito výrazne vyčnievali nad ňu. Trojvršie (trojzubec?) sa objavuje aj ako znak alebo písmeno v písmach Mezopotámie, Egypta, Ugaritu, Číny, Japonska, Fenície, ale aj v hebrejčine a azbuke. Starí Egypťania pritom svoje hieroglyfy považovali za odniekiaľ privezené písmo bohov, ktoré sa naučili používať. Medzi najväčšie **geoglyfy/terraglyfy** patrí 128 m dlhý trojzubec Candelabro de Paracas v Peru. Harpúna symbolizovala aj Mesentiuv/Harpunárov, ktorí sa pripravili do delty Nilu koncom 4. tisícročia prnl. spolu s Nasledovníkmi Hóra/Smsu-Hr, vyznavačov jedného snečného boha Atona (s mocenskou obnovou tohto kultu Achnatonom v rokoch 1379 - 1362 prnl.) a zakladateľov Onu - mesta snečného boha (aj Aztékovia svojho snečného boha v strede kamenného kalendára nazývali Aton-at-íh).

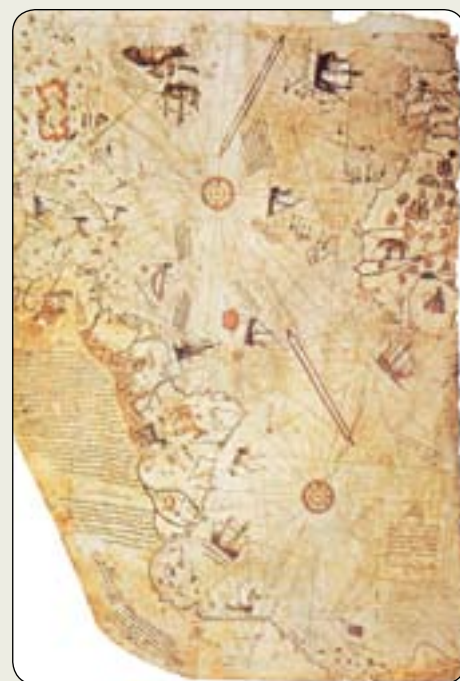
Koniec dialógu *Kritiás* o tlmočených slovách Dia nahnevaného na Atlanťanov za ich rastúcu nemorálnosť, ktorý by objasnil niektoré súvislosti a hypotézy, sa nezachoval. Na **mape benátskych bratov Pizigianov** z roku 1367 však v strede Atlantiku zakreslili ostrov Atilae. V **mape Paula Toscanellihu** z roku 1474, ktorú využil aj Kolumbus, sa medzi Tenerife a Zipangu nachádza dnes neznámy veľký ostrov Siedmich miest/Sete Ciudades/Sept Cités - **Antilla** (na **globe Martina Behaima** z roku 1492 ako *Insula Antillis septa citadae* s mestami Ansuly, Ary, Asay, Cyonde, Jaysos, Marulio a Vra a na azorskom ostrove São Miguel s dodnes zachovaným názvom kaldery Ilha das sete Ciudades); ďalej západne od Cabo Verde s **ostrovom írskeho mnicha sv. Brandana/Brendanus/kelt. Brénainda** (484 - 578 n. l.), pomenovaného v zmysle latinského rukopisu z 11. storočia Brendanova plavba/Navigatio Brendani o dvoch plavbách menovaného na základe antických spisov až za Azory, a severnejšie pri Írsku s rajským ostrovom **Brasil/Bresail/Hi-Bresail/Hy-Bresail/O`Brasile/Brazil** totožný asi s Ostrovom farbiva alebo Škodlivým ostrovom (pevninu ďalej na západ nazval Katai a India). Žili na ňom údajne Danannovia (Tuatha de Danann), ktorí po porážke prísťahovalcov z Iberie sa odplavili na západ, odkiaľ pôvodne prišli. Nové západné oceánske krajiny spomenul aj kardinál

Pierre d' Ailly (1350 - 1420) v diele *Ymago Mundi/Obraz sveta* z roku 1410. Francesco Lopez da Gomara v *Histórii Indie/Historia de las Indias* z roku 1553 upozorňuje na zhodu Platónových údajov s realitou východoamerického pobrežia. Medzi dodnes nenájdene alebo zmiznuté tzv. **blúdivé ostrovy** (*flyway islands*) v Atlantiku sa zaraďujú aj Avalon/Glas Innes, Is, Kassiterity/Cassiteris (Činové ostrovy), Korytnačí ostrov, Ógygia (Ostrov Fajákov), Ostrovy/Záhrady Hesperidié, Elyzejské polia, Šťastné ostrovy, Daculi, Santana, Mayda/Asmaidas, Ultima Thule, Yamana, súostrovie Freezland/Frieslandia, Samescot, Andefort a Sorand, Estotiland, Doughertyho ostrov, Isla Grande/Veľký ostrov a Isla Verde/Zelený ostrov; v Tichomorí bájny čínsky P'eng-Lai, Sarah Ann alebo Davisova zem ako zvyšok Mu. Mnohí vedci i dobrodruhovia ešte stále hľadajú záhadné alebo zaniknuté neidentifikované, resp. tzv. **bájne krajiny** Punt, Tuat, Ofir, Aztlan (neskoršie ako Izmachi a Tula), Asgard, Olympus, Záhrady Alkinoöve, Agarthá, Šambala, El Dorado, Cibola, Norumbega, havajskú Ka Houpo o Kane, írsku Zem večnej mladosti - Tir na Og alebo Mag Mel, sumerské Abzu a Zem západu slnka - Manu; samozrejme, Atlantídu, Lemúriu a Mu. Okrem mýtov a legiend vychádzajú zo **starých máp**. Napríklad **staroegyptskú mapu ostrovnej Atlantídy** našiel vo Vatikánskej knižnici nemecký polyhistor a jezuita Athanasius Kircher, pričom jej obrysy zakreslil do mapy Atlantického oceánu, zverejnenej v jeho knihe *Podzemný svet/Mundus Subterraneus* (1665). Pozornosť stále upútava na gazelej koži nakreslená **mapa Piri Reisa** - portulán z roku 1513 od tureckého admirála gréckeho pôvodu Piri İbn Hadž Memmeda, objavená v sultánskom paláci Topkapi v Istanbule 9. novembra 1929. Pri jej tvorbe tento turecký národný hrdina a významný kartograf údajne vychádzal najmä z máp zachránených z Alexandrijskej knižnice, ku ktorým mal prístup ako kapudan/governér Egypta (popravený v Káhire roku 1554). Z akej predlohy do nej zakreslil pobrežie Južnej Ameriky a Antarktídy sa však zatiaľ nepodarilo zistiť. V spise Bahriye uviedol, že čerpal z 20 starších máp z dob Alexandra Veľkého i z Kolumbovej mapy (asi preto chybné zaznamenal ostrov Espaniola na mieste Kuby). Antarktídu objavenú roku 1818 zakreslil do svojej kópie mapy sveta pomerne presne ako Južnú zem aj **francúzsky**

kartograf Oronce Fine/Orontius Finaeus (1494 - 1555) v roku 1531 (znázorňuje ju aj turecký portulán **Hadžiho Ahmeda** z roku 1559). Viaceré ostrovy však vznikli i skutočne zmizli z mapy sveta, napríklad Nyoe pri Islande (1784), Syrtlingur pri Islande (1965), Jólnir (1966 - 1995), Surtsey (1963), Capelinhos (1958) pri azorskom ostrove Faial, McCulloh v Beringovom mori (výbuch 1907), Ostrov Jána Evanjelistu v Aleutách, Tuanaki v Cookovom súostroví (pred 1844), Nishino Sima pri Japonsku (1973). Z ostrova Geirfuglaskir (Skaliska alky veľkej) sa po jeho zmiznutí pod hladinou v roku 1830 presťahovali uvedené vtáky na ostrov Eldey, kde posledné 2 exempláre zabil v roku 1844 Jon Brandsson a Sigurdr Islefssson. Ostrov Myojin, ktorý vznikol v roku 1952 asi 400 km od Tokia, zničil podmorský výbuch v roku 1970 (s jeho existenciou sa spája úmrtie 31 vedcov, ktorí ho monitorovali).

Zeus v **Kritiovi** postupoval obdobne ako v gréckych bájach, kde potopou potrestal dekadentné kráľovstvo hriješného Lycaona. Tento spôsob trestu - **Veľkú potopu** (sumersko-akkadský Tehom, staroegyptský Meh-Urt, mayský Unuycit...) používali aj iní bohovia už dávno pred **Diom**, napríklad sumerský/nippurský Enlil so ženou Ninlil (v akkadskom panteóne s Mullitou v rohatej korune), prípadne jeho syn - Boh poľnohospodárstva a povodní **Ningirsu**, babylonsko-akkadský **Bél** alebo boh potopy **Ramman** (biblický Rimmon), sýrsky **Hadad**, starý hornoegyptský/chmunevský boh Prvotného mora - pravodstva **Nun** na pokyn onského **Atuma** alebo **Ra** (tiež Atum-Re) s bohyňami Hathor a ohnivou Sekhmet. Neskoršie Severania prvotné more - Veľkú potopu nazvali Gi-nunn-gi-gap (féricky „nun“ znamená „ryba“, sumersky a staroegyptsky „oceán“). Podľa nich ju vraj spôsobila smrť nórskeho obra **Oergelmira**. Podľa chválospevu Kumulipo a ďalších podaní na Havajských ostrovoch Veľkú potopu, ktorú spôsobil **Nu**, nazývali Kai-a-ka-hina-li 'i/More, ktoré zvrhlo náčelníkov. Podľa najstaršej **Matsya purány** (Pán Matsya ako prvý avatár Višnu), obsahujúcej legendu o potope, v ktorej zachránený Manu/Satyavrata dostal pred ňou upozornenie od samotného boha Višnu. K „zalievačom pevnín a hriješného ľudstva“ sa pridali aj hinduistický hromovládca prírodných živlov **Indra**, ničiaci Mahabalipuram/ Mesto Veľkého Bali, božský vládca ohňa a vody **Sing Bonga**

(Syn slnka) z legiend indického ľudu Munda, staroiránsky anjelský boh dažďa/vody **Tistar/Tistrya/Tir Yash**, luvianský boh slnka **Tiwat** z Lýkie na pobreží Malej Ázie (lýdsky **Tiyaz**, chetitský **Ishtanu/Eshtan**, churritský **Shimegi**, etruský **Tin**, germánsky **Tiwaz**, keltský **Teutat**), židovský **Jahve (JHVH)**, laponský **Jubmel**, barmský **Ling-lawn**, **Kitchie Manitou** severoamerických Potawatomiou a Muskwariov, **Neshanu** oklahomských Póniov/Pawneeov, **Kmukamitch** (Prastarý muž z Mu) oregonských Klamathov a kalifornských Modokov, **Gudatri-Gakwitel** (Prastarý muž) kalifornských Wiyotov/Weottov (potopu prežili len brat so sestrou), boh potopy **Sotuknang** arizonských Hopiov, **Katkočila** juhoamerických Wintunov, **Mai-Ra** brazílskych Žéov/Gé. Božský **Nichant** kmeňa Atsinov/Gros-Ventrev v Montane potopou hasil hviezdny oheň z neba, tak ako **Qoluncotun** kmeňa Sinkaiethov v štáte Washington alebo ako ničiteľ **Marumda** a jeho brat **Kuksu** kalifornských Maiduov a Pomov, zachránených Matkou zeme Ragno. Aravakovia veria, že hriješne ľudstvo potrestal potopou **Aimon Kondi** (pozoruhodné je, že Guanchovia na Kanárskych ostrovoch/Ostrovoch blaženosti/Gorgonii nazývali vodu *aemon* a *Euaemon* sa podľa

Mapa Piri Reisa s Antarktídou

Platóna menoval aj kráľ Atlantídy a podľa gréckej mytológie po atlantickom Kronovi manžel Matky zeme Rheie). Muiskovia zo skupiny Čibčov (Chibcha) na kolumbijskom pobreží veria, že Veľkú potopu spôsobila ich pramatka z Atlantiku **Cuchavira**. Veľkú vodu (Ma-noa) zoslal na ľudstvo, ktoré prestalo žiť podľa zákonov prírody (Ma-noa je zároveň názov amazónskeho ostrova, brazílskeho národného parku a názov Havajskej univerzity), aj neďaleký božský **Shikiemona** orinockých Indiánov vo Venezuele (zachránil sa **Noa**). Inkovia v Peru uvádzali, že pôvodný Slnčný ostrov zničil ohňom a vodou **Pur-Un-Runa**, pričom environmentálnu katastrofu prežil len ich praotec Manco Capac s Mamou Ocllo/Oglo. Zo „Sveta (trikrát) postihnutého potopou“ (Unu-Pachacuti) asi okolo roku 1628 prnl. priplával k brehom Peru andský hrdina potopy **Thonapa**. Hrdina **Ngaru** z ostrova Mangaia v Cookovom súostroví potopou zničil ohnivého **Mirua**. Podľa domorodých Austráľčanov (angl. *Aborigines*) svet zaplavil obrovský had **Yurlunggur** a potope unikol hrdinský **Nurrundere**. Na Fidži sa traduje, že Veľkú potopu/Ualuvulevu spôsobil rozhnovaný nebeský duch - had **Degei**. Podľa *Shrimad Bhagavatam (Bhagavata purány)* ju vyvolal jeden z hlavných „lemurských“ bohov - hermafrodit **Murrugan** (stotožnený neskoršie s hinduistickým bohom **Kárttikéjom/Skandom**). Tamiľská tradícia a náboženský text *Sillapadakaram* uvádzajú, že Pandjanské kráľovstvo vzdelanosti Kumari Nadu pod horou Kumarikoddu v Zemi čistoty na Panenskom ostrove Kumari Kandam sa po jej zrútení prepadlo do Indického oceánu. Utečenci z neho potom osídlili povodie Indu (Mohenjo Daro, Harappa...). Taktiež z potopeného ostrova zachránený mudrc Agastyr (Syn mitry - zmluvy s bohom) rozšíril v Indii kult ničivého boha **Šivu** (védskeho **Rudru**) s trojzubcom ako mal Poseidón, neskoršie so sídlom na posvätnéj himalájskej hore Kailás a uctievaného vo forme *lingamu*. Možno ide o legendárny hornatý juhoindický ostrov Tamil Sangham s 49 oblasťami, ktorého vzdelanci po úteku pred ničivou environmentálnou katastrofou odovzdali vedomosti zakladateľom hinduizmu. Obdobne ako Kumarikoddu sa do mora zrútila aj čínska ostrovná hora Pu Čou Šan z legendy zachovanej z obdobia dynastie Šang (okolo roku 1200 prnl.). V Číne Veľkú potopu spôsobil nahneváný vládca nebies **Tien-Ti** a ľudstvo pred ňou zachraňoval boh Yeu.

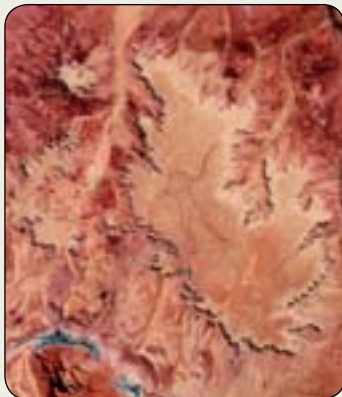

Candelabro de Paracas (Peru)

„Trest boží“ – environmentálnu katastrofu, ktorá menila životné prostredie na neživotné prostredie a spôsobila zánik mnohých civilizácií, prevažne prežili len bohobojní/prírodobojní (skutočne pobožní), resp. ušľachtilí jedinci (v súčasnosti asi bezúhonní /ne/vyspovedaní malohriechníci) so svojou suitou (asi tiež menšími hriechníkmi). Miestami išlo len o životaschopnejších alebo šikovnejších ľudí, ktorí sa dokázali ukryť v jaskyni, vyliezť na strom alebo bralo, uchýliť sa na kopec alebo iné environmentálne bezpečné miesto (niekedy len na dobu prežitia). Mnohí mali len šťastie, že boli v blízkosti takýchto miest a mali prirodzenú intuíciu alebo schopnosť vycítiť alebo z pozorovania správania sa živočíchov spozorovať blížiacu sa nebezpečenstvo. Tí predvídajú alebo upozornení ich ochrancami s božou mocou na nejakom plavidle (sumerskej arghe, veľkom kanoe, plti, kmeni stromu...), napríklad židovský/biblický Nóach/Nóah/Noe (pochovaný v tureckom Cizere) v arche (gr. kibotos), dlhý 145 m, širokej 24 m, výsokej 14 m s vnútorným objemom 65 000 až 70 000 m³ (doba výstavby, spotreba materiálu a počet zaškolených/zasvätených lodníkov s využitou pracovnou kapacitou prerátanou na človekohodiny sa neudáva), ktorá počas Veľkej potopy uviazla na hore Ararat (tur. Argidag/Hora zmluvy, perzsky Koh-i-Nouh/Nóachova hora). Predvídavý morálny vodca/vodkyňa (zrejme v skazenej spoločnosti čudný/odlišný jedinec s intelektuálnou autonómiou a silnou vôľou nielen prežiť) sa po environmentálnej katastrofe väčšinou stal „praotcom/pramatkou“ novej/obrodenej populácie, tvoriacej často len jeden národ (kmeň) a jeho národným hrdinom/prahrdinom (miestami išlo o záchranu existencie spojenú s výberom náhradného environmentu a jeho božským alebo násilným zabratím od národov, ktoré ho dovtedy obývali). Zachránený alebo novovytvorený, prípadne podmanený národ alebo kmeň často po ňom prevzal meno, naučil sa od neho všetko, čo mu umožňovalo rozvoj, začal žiť podľa jeho zásad, aby po čase na ne zabudol alebo si ich prispôbil na nové znova predpotopné pomery. Napríklad Athabaskovia na Aljaške sa nazývajú podľa hrdinského predka **Atapasku**, ktorý prežil environmentálnu katastrofu pôvodného sveta zatopením po zemetrasení. Neďaleko sa aleutským hrdinom potopy stal **Iraghdadakh**. Na opačnej strane pevniny, na pobreží kanadskej provincie Nova Scotia, kmeň Mikmakov spomína na svojho hrdinu potopy **Glooskapa**. Obdobne aljažský Kríovia (Cree) uctievali zachráneného šamana

Wesucechaka, kanadskí pacifickí Kwakiutlovia **Q´a´mtalata** vynášajúceho postupne deti na horu alebo v medenom kanoe Výrobca medi – **Q´o´mogwa**, Algonkinovia **Manibozha** alebo **Nanabusha**, Delavarovia Lenapovia (Praví muži = Lenni Lenape) **Talilho** s druhmi vo veľkých kanoe, Huróni

kov 7500 prnl. – 1450 n. l.) a obor (stvoriteľ Mastamho), umiestnený v päťuholníku severne od Blythu (**Blythe Intaglios**) v Kalifornii, až 52,1 m (takýchto gigantických ľudských, zvieracích a geometrických obrazcov – *intaglios/giant figures* našli asi 300 len na juhozápade USA a neďalekom Mexiku). Len pri Blythe ide o obrazy 6 postáv na troch lokalitách a živočíchov (puma, koň) na dvoch lokalitách, objavených z lietadla v roku 1931. Obrazy zvierat a rýb dopĺňujú postavu Rybára (**Bouse Fisherman**) severne od Quartzitu. Vyše 5 000 geoglyfov objavili na juhu Peru a v severnom Chile. K najznámejším v Nazca (vrátane tzv. Astronauta – **Nazca Man** 32 m) sa radia geoglyfy z chilských lokalít Lluta (**Hombre Grande** 56 m, **Hombre Chico**), Azapa (La Tropicilla, Cerro Sagrado) aj náleziskom múmií, Pintados a Tilivuche. Tzv. Robot s rohatou „anténovou“ prilbou – severo-

Marree Man v Južnej Austrálii v výšky 700 km

Geoglyfo Gigante De Tarapaca (Chile)

Nazca Man

Cariovia (Karijó) **Kaboia**, známeho u Aravakov ako svetlovlasého belocha **Ka-Mu**, Karibov ako **Ta-Mu** a Bakairiov ako **Ka-Me**. **Ataentsik**, predok algonkinského kmeňa Passamaquoddyov, priplával z prvého Korytnačieho ostrova vo Veľkom jazere/Východnom mori – Atlantiku, obdobne ako podľa legend Arapahov **rohatý obor Hiintcabiit**. Podľa rozprávania juhoamerických Tuleyonov obor **Olle** v helme s rohmi veľkou potopou zničil ohnivého démona Sahte z neba, pričom ľudia sa zachránili na hore. Viaceré národy znázornili takýchto obrovitých polobohov až bohov ako **geoglyfy/terraglyfy**, ktoré sa dnes nachádzajú napríklad v Jeffers Petroglyphs State Park (z rokov 3000 prnl. – 1750 n. l.) a v Pipestone National Monument (posvätnom mieste Dakotov s ťažbou catlinitu na výrobu fajok mieru – *kalumetov*) v Minnesote a na svahu Baraboo´s Giant Man Mound vo Wisconsin. Podľa kmeňa Ho Chunkov takýmto rohatým obrom bol **Wakseksi/Wakt´cexi** (ako vodný duch, ktorý privedol ich predkov z pôvodnej vlasti Winnebago na pevninu do Severnej Ameriky). Jeho 64 m dlhý a 9 m široký geoglyf, natočený od východu na západ, skrátili počas výstavby cesty v 20. storočí n. l. o nohu pod kolenom. Asi 50 km severozápadne od Baraboo obraz obra zatopili vody priehradnej vodnej nádrže. **Obor v arizonskom Sacatone** dosahuje výšku 46 m (v Petroglyph Canyon obrzy z ro-

chilsky Geoglyfo Gigante De Tarapaca (Cerro Unitas - Huara v Atacame) s výškou nad 86 m prekonal aj **Dlhého muža z Wilmingtonu** (rozpažený Long Man so žrdami v rukách, vysoký 70,4 m a široký 71,6 m) z anglického Sussexu, vytvoreného asi v rokoch 2000 – 1200 prnl., pôvodne do 19. storočia n. l. ešte na hlave s prilbou s rohmi. Výškou 4,2 km všetkých prekonal **Marree Man** (asi obraz božského lovca Pitjantjatjara), objavený 26. júna 1998 na juhoaustrálskej plošine (60 km západne od Finnis Springs) Johnom McDualloom Stuartom. Neďávno obnovili aj 60 cm hlboký známy terraglyf **Obra/Rude Man v Cerne Abbase** (55 x 51 m) v anglickom Dorsete, umiestnený do šesťuholníka (dotváraného v rokoch 1400 – 340 prnl.). Možno znázorňuje bájneho prvého obyvateľa Británie obra **Gogmagoga**, resp. **Dagda** - hlavného boha alebo kráľa Tuatha Dé Danannov/Ludu bohyně Danu/Anu, nazývaného aj Eochaid Ollathair/Otec všetkých. Okrem nich sa vo Veľkej Británii našlo cca 50 rôznych „megaobrazov“, napríklad na Hod Hill a Bradbury Hill. **Kult býka** so symbolikou rohov sa preniesol do Egypta, na Krétu a do antického Grécka zo západu. Božských býkov si uctievali nielen egyptskí starí bohovia Min, Ptah a Atum, ale aj grécky Kronos ako personifikovaný oceán. Jeho syn Zeus ho omilostil z Tartaru a menoval vládcom Ostrova blažených – Élysion/lat.Elysium. Rimania nazývali po ňom Atlantik Kronovým morom a Plutarchós (49 - 121 n. l.) v diele *Éthika/lat.Moralia* tiež pomenoval po ňom ostrov. Podľa Homéra prišiel na pomoc Tróji Memnón z Etiópie, avšak zo západu na brnení so znakom čierneho Kronovho býka (Plínius Starší nestotožňoval Etiópiu s Abesíniou, ale ju uviedol ako atlantické synonymum západnej africkej krajiny). Prilby s rohmi a chocholom charakterizovali aj Morský ľud znázornený na obrazoch v Medínet Habu. Podľa invázie na pltiach v roku 1198 prnl. do Egypta ich nazvali aj Garamantovia – Národ na pltiach alebo Hau-nebovia. Čierne býky ostali aj v znaku súostrovia Azory/Acores.

„Kedykoľvek budete fajčiť fajku, pamätajte na to, že som s vami po potope uzavrel mier. Ľudia kedysi prestali ctíť moje sväté zákony, preto som ich potrestal vodou. Ak však budete poslúchať moje slovo, vo vašej zemi bude vládnuť pokoj, ale keď odbočíte z pravej cesty, dostanete sa do ťažkostí. Kedykoľvek teda, keď budete fajčiť fajku, pamätajte na to, aby ste žili v zhode a mieri.“

(Slová Veľkého ducha k Indiánom v Minnesote)

White Horse z Uffingtonu (Anglicko)

RNDr. Jozef Klinda